

הדף היומי בבלי: מסכת בבא מציעא דף ק"א
הדף היומי בהלכה: סימן קפ"ז סעיף ב' עד סימן קפ"ח סעיף ג'
המוסר היומי: אהבת חסד חלק ב' פרק י"ח מ'והנה כל זה' עד פרק י"ט

לוח
לימוד
יומי

"הנוהגים במעשר וחומש מכל מה שירווחו, גדול הרבה צדקתם יותר מאותם שנותנים סתם צדקה, אפילו אם יתנו כמותם"

'החזק במוסר' – מהנלמד החודש ב'דף היומי בהלכה'

שברו לכל, עד שנוגע ממש לבסוף לפקוח נפש לו ולכל אנשי ביתו מגדל הצער והכלמה מכל בעלי החוב שסבבוהו וכתרוהו מכל עבריו. ותחת השמחה הרגעית של כח הדמיון, שרמה אותם בתחילה, יש להם שברון וכאב לב משך עדן ועדנין. על כן החכם עיניו בראשו, שלא לכלות ממונו בעניני הבל וריק, כי אם בענינים הכרחיים ובעניני צדקה וחסד, ואז טוב לו".

"עוד אמרתי להודיע דבר אחד, שהנוהגים במעשר וחומש מכל מה שירווחו, גדול הרבה צדקתם יותר מאותם שנותנים סתם צדקה, אפילו אם יתנו כמותם. מפני שאלו הנותנים סתם צדקה - יש להם רק מצות צדקה, אבל העסק שלהם - אין בו יתרון על זולתם; מה שאין כן, אלו שעסקם משתף גם לגבוה, העסק גופא - יש בו יתרון גדול, שהוא עסק שיש בו מצוה, ובפרט אם בעת שקבל על עצמו מצות מעשר וחומש, חשב אז כדי שכל פעולותיו יהיה בהם חלק לה' - מה יפה חלקו, ומה נעים גורלו".

(אהבת חסד ח"ב פרק כ' סעיפים ה' ו')

"מהתקנה שהתקינו חז"ל (שהמבזבז לצדקה אל יבזבז יותר מן החומש), אנו יכולין להתבונן, כמה יש לו לאדם לחוס על ממונו, שלא לפזר אותם לענייני הבל. ומה בדברים העומדים ברומו של עולם כענין צדקה ושאר צרכי מצות, שהם חייבי של אדם והצלתו מן היסורין בעולם הזה ובעולם הבא, הזהירו שיחוס על ממונו, ולא יפזרם ביותר, כדי שלא יבוא לעני, אף דבזה לפעמים יחול רחמיו של השם יתברך עליו לעשות עמו עבור זה למעלה מדרך הטבע; על אחת כמה וכמה יש לו לאדם להיות זהיר, שלא לפזר ממונו לענין ריק של כבוד המדמה, הינו להתלבש במלבושי רקמה, ולדור בהיכלי כבוד, ולהשתמש בריבוי המשרתים ובכלים היותר יקרים, שכל זה מכלה ממונו של אדם בזמן קצר, ומביאו לידי עני, ולבסוף לידי גזל גם כן, שמפקר אצלו ממון אחרים מפני רב דחק ועני".

ובהמשך הדברים כתב שהמפזר ממונו על דברי הבל, בני ביתו סבורים שהוא עשיר גדול "ועל זה הסמך הם מפריזין עוד את נכסיו ביותר על כל ענייני הבל, עד שמתדלדל לגמרי. ופתאום נתגלה

מדוע מזכירים בברכת המזון את התורה ומצות ברית מילה?

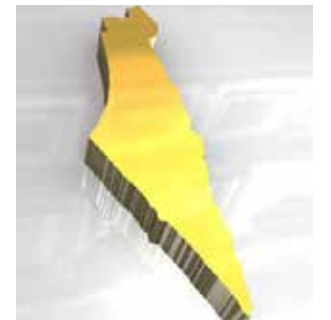
נושא הברכה השניה שבברכת המזון הוא ההודאה על נתינת הארץ לישראל; ומזכירים בה את ברית המילה והתורה, משום שעל ידן ובזכותן ניתנה הארץ לישראל. והמנהג שגם נשים מזכירות ברית ותורה, משום שהן מודות על הברית שנכרתה לאנשים, ועל התורה שניתנה לאנשים, אשר בזכותן ניתנה הארץ, כנ"ל, ועוד, שהנשים אף הם שייכות ללימוד תורה - בלימוד ההלכות שצריכות לקיים. אך אינן חייבות להזכירן, כיון שאינן שייכות לברית, ואינן מצוות בתלמוד תורה. ומזכירים לשון הודאה בפתיחת הברכה: "נודה לך", ובסיומה: "ועל הכל ה' אלקינו אנחנו מודים לך". ואם החסיר אחת מההודאות, הרי זה - כלשון חז"ל - 'מגונה', אך יצא ידי חובה. [שו"ע קפז, ג, ומשנ"ב ו, ז ו"ט, וביה"ל ד"ה ברית]

באיזה מקרה חייב איש לשוב ולברך ברכת המזון ואשה פטורה?

כאמור, בברכה השניה שבברכת המזון צריך להזכיר את ארץ ישראל, ברית המילה, והתורה. ואם החסיר אחת מהן, וכבר סיים את הברכה - יש אומרים שיחזור לתחילת ברכת המזון, כיון ששלוש הברכות הראשונות שבברכת המזון חשובות כאחת; ויש אומרים שיחזור רק לתחילת הברכה. ואם כבר פתח בברכה הרביעית, לכל הדעות עליו לחזור לתחילת ברכת המזון. ואשה שאינה חייבת בהזכרת ברית ותורה, כנ"ל, לא תחזור כלל. ואם אינו זוכר אם הזכירן - יש להניח שהזכירן, שהרי ברכת המזון שגורה בפי כל; ויתרה מזו, אף מי שברכת המזון אינה שגורה בפי, ומסופק אם הזכירן - אינו צריך לחזור, כיון שלדעת רוב הפוסקים חובת ההזכרה היא מדרבנן. [שו"ע קפז, ג, ומשנ"ב ו ו"ח, וביה"ל ד"ה מחזירין; ביאורים ומוספים דרשו, 9]

מהי סיבת המנהג שהמברך ברכת המזון עונה 'אמן' לאחר ברכת 'בונה ירושלים'?

שלוש הברכות הראשונות שבברכת המזון הן מדאורייתא, והרביעית - מדרבנן. וכדי להבדיל ביניהן, נהגו שהמברך עצמו עונה 'אמן' על ברכתו לאחר הברכה השלישית. ונהגו כן אף כשלא אכל כדי שביעה, שאז - לדעת רוב הפוסקים - חובת כל הברכות היא רק מדרבנן. מאידך, יש לענות אמן זה בלחש, כדי שלא יבואו לזלזל בברכה הרביעית. וכשרבים עונים אמן על ברכתיו, כגון שמזמן וכל המשתתפים בסעודה עונים אמן על ברכתיו - רשאי לענות אמן בקול רגיל, כיון שהדבר אינו ניכר. ויש אומרים שהחשש לזלזול בברכה הרביעית היה קיים רק בזמנם, שהפועלים היו פטורים מהברכה הרביעית, וחששו שיזלזלו בה, ולא בזמננו, שאין פטור זה קיים (ראה שו"ע קצא, א-ב); וכן המנהג, לענות תמיד בקול רגיל. [שו"ע קפח, א-ב, ומשנ"ב ב; ביאורים ומוספים דרשו, 1]

אתמול למדנו

- קטן חייב בברכת המזון מדרבנן, כדי לחנכו במצוה זו, ואף אם אכל רק כזית. וקטן שאכל כדי שביעה ומסופק אם ברך, יש לחנכו לשוב ולברך, כדרך שגדול מברך במקרה של ספק כזה.
- ילד עד לגיל שמונה - עד שידע לברך את כל הברכות כתיקונן - ניתן לחנכו בנוסח מקוצר לכל ברכה, הכולל פתיחה בשם ובמלכות, תוכן הברכה העיקרי, וחתימה.
- נשים חייבות בברכת המזון, אך ספק אם הן חייבות מדאורייתא כאנשים, או רק מדרבנן. ואשה שאכלה כדי שביעה ומסופקת אם ברכה - נחלקו הפוסקים אם חייבת לברך.

מחר נלמד

- האם לברכה השלישית שבברכת המזון יש נוסח מיוחד לשבת?
- מי שאמר 'רצה' ו'יעלה ויבוא' בברכה השניה שבברכת המזון - האם יצא ידי חובה?
- מדוע אין להזכיר מלכות שמים בברכה השלישית שבברכת המזון?